

ÖN YAZI

ELEKTRONİK DERGİ KBB-FORUM'UN ÜÇ YILI

Dr. Orhan YILMAZ

S.B. Ankara Dışkapı Eğitim ve Araştırma Hastanesi KBB Kliniği - ANKARA

ÖZET

Ülkemizde KBB süreli yayınları az sayıdadır. Bu dergiler çeşitli sorunlarla uğraşmaktadır. Ancak içlerinden biri olan KBB-Forum olumlu farklılıklar taşımaktadır. Bu derginin geçen üç yılı retrospektif olarak değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmede derginin çeşitli parametreleri incelenmiş ve basılı dergilerle karşılaştırılarak elektronik dergi olmanın avantajları ve üç yılın getirdikleri incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: bilimsel yayıncılık, KBB periyodikleri

GİRİŞ

Ülkemizde Tıbbi Periyodiklerin başlangıçları Takvimi Vekayı'ye kadar uzanır. Başlangıçta Genel Tıp Dergileri gözlenirken, Sağlık Biliminin gelişimine paralel olarak Medikal Periyodikler de gelişerek spesifik Branş Dergiciliği gelişmeye başlamıştır.

Kulak Burun Boğaz özelinde de Uzmanlık dalı Dergiciliği başlangıcı 1962'lere uzanmaktadır. "Türk Otolarengoloji Arşivi" alanımızda ilk Dergi özelliğindedir. Ülkemizde KBB alanında günümüze kadar Türk Otorinolarengoloji Bülteni, ORL ve Stomatoloji Dergisi, KBB İhtisas Dergisi, KBB ve BBC, KBB Postası, KBB Klinikleri, Türk ORL Klinikleri, Türkiye klinikleri-KBB, Otoskop gibi dergiler basılmıştır. Bunların bazıları yayın yaşamlarına son vermek zorunda kalmışlar, bazıları uzun yıllar sayılarını basamayıp sürekliliklerini yitirmişlerdir.

Bu dergilerden başka bazı çeviri dergileri de KBB topluluğuna sunulmuş ve çeşitli dönemlerde KBB ortamında bulunmuşlardır.

Ülkemizde yayınlanan tüm KBB dergilerine baktığımızda 2001 yılının son günlerinde planlanarak yaşam geçirilen "KBB-Forum" Elektronik KBB – BBC Dergisinin tüm bu dergilerden olumlu yönde farklılık gösterdiğini görmekteyiz.

Bu yazıda ülkemizin ilk bilimsel ve tamamen elektronik KBB-BBC dergisi olan "KBB-Forum" un geçirdiği üç yıl gözden geçirilecek ve bazı farklılıklarından söz edilecektir.

Ülkemizde 2001 yılı sonlarında 4-5 kadar basılı KBB dergisi periyodisitelerinde aksamalar olsa da yayın yaşamına devam etmekteydi. Ancak ülkemiz ulusal süreli yayıncılığını bekleyen birçok sorunla boğuşmakta ve ortamda kalmaya çalışmaktaydılar.

Artan ekonomik zorluklar ve maliyet ve gönderim sorunları tüm dergileri etkilemekteydi.

İşte tam bu olumsuzlukların yaşandığı bu dönemde Ülkemizde bir ilk yaşandı. Tamamen elektronik olarak hazırlanıp okuyucusuna sunulan bir bilimsel dergi ortaya çıkarıldı. Bu dergi bizim uzmanlık alanımızdan bir dergiydi. KBB-FORUM adındaki bu dergi her aşamasını sanal ortamda gerçekleştiriyor ve gönderim ve değerlendirme aşamalarından başka tüm editöryel işlemleri de burada yapıyor ve en kısa sürede okuyucusuna ulaşıyordu. Sözcüğün tam anlamıyla "kağıtsız dergi" olarak değerlendirilmekteydi. Hale sadece yayın hakkı formu imzalı olarak hazırlanıp dergi adresine gönderilmektedir.

Editörlüklerini Dr.İrfan Yorulmaz ve Dr. Orhan Yılmaz'ın, yardımcı editörlüklerini de Dr.Levent Özlüoğlu ve Dr.Onur Çelik'in yaptıkları derginin Danışma ve onur kurulları tamamen dinamik bir şekilde bulunmakta olup 2005 yılı ocak ayı olarak 74 değerlendirici-danışma kurulu ve 34 onur kurulu üyesi bulunmaktadır. Künyesinde "KBB-Forum'un danışma kurulu üyeliği dinamik bir yapıya sahiptir. Aktif bilgisayar ve internet kullanıcısı olan, KBB-Forum Tartışma Listesi'nde aktivite göstermiş, makale değerlendirme trafiğini internet üzerinden gerçekleştirebilecek ve bilimsel yazı danışmanlığı işlevini "kanıta dayalı tıp" prensipleri çerçevesinde yürütecek üniversite doçenti veya profesörü ünvanına sahip tüm akademisyenler, editor@KBB-Forum.net adresine isteklerini ilettikten ve editörler kurulu tarafından onaylandıktan sonra danışma kurulu üyesi olabilirler" şeklinde bir yazı yer almaktadır. Yayın kurulu üyelikleri de bu cümleden olarak 62 den 74 sayısına ulaşmıştır.

Danışma kurulu üyeleri, hakemli dergi olma özelliğini ön planda tutmak isteyen dergi için gelen her yazıya en az 2-3 değerlendirici olmak üzere tüm yazıları elektronik ortamda değerlendirmektedirler. Tüm düzeltme ve değişim istekleri elektronik

ortamda gerçekleşerek son şeklini almaktadır. 69 yazının yayımlanabildiği dönemde 18 yazı ise reddedilmiştir.

KBB-Forum elektronik KBB-BBC dergisinde geçen üç yıl içinde toplam 69 yazı yayımlanmıştır. Bu yayınların 40'ı araştırma yazısı, 26'sı olgu sunumu ve 3'ü ise derleme niteliğindedir.

Yayımlanan tüm yazılarda yazar ismi sayısı ortalaması 4.18 olarak bulunmuştur. Bu sayı ortalamaları araştırmalarda 4.35, olgu sunumlarında 4.19 ve derlemelerde ise 2 olarak gerçekleşmiştir.

Yayımlanan bu yazıların 29'u multidisipliner çalışmalar iken 5'i de çok merkezli çalışmalardır.

Yayımlanan 69 yazının 10'u ana metin İngilizce olarak yazılmıştır. KBB-Forum'u diğer dergilerden ayıran önemli özellik olan yorum özelliği ise 8 yazı için kullanılmıştır.

Yayımlanan yazıların 45'i Üniversite KBB kliniklerinden, 23'ü Eğitim hastaneleri KBB kliniklerinden gelirken sadece birisi devlet hastanesinden gönderilmiştir. Bu yazıların 28'i Ankara, 9'u Sivas, 7'si Konya, 5'i İstanbul ve Zonguldak'tan gönderilmiş iken 2'şer yazı Afyon, Aydın, İzmir ve Van dan birer yazı ise Mersin, Karabük, Denizli, Tokat, Kocaeli, Maraş ve Malatya'dan gönderilmiştir.

Yayımlanan yazılarda görsel materyel olarak toplam 210 resim-şekil kullanılmışken toplam 88 adette tablo yer almaktadır. Ortalama olarak yazı başına 3.04 resim-şekil ve 1.28 tablo bulunmaktadır. Ancak burada KBB-Forum'un en özgün özelliği olan multimedya özelliği olarak toplam 8 adet video görüntüsü de yer almaktadır.

Yayımlanan yazılarda kaynak gösterimi konusunda ise şu sonuçlar ortaya çıkmıştır: Kaynak sayısı ortalaması toplamda 18.47 iken, araştırma yazılarında 19.02, olgu sunumlarında 13.42 ve derlemlerde 55 olarak bulunmuştur. Tüm kaynakların % 12 sinin ilk ismi Türk isimli olarak gözlenirken, kaynakların sadece % 6.19'u Türk Dergisi olarak bulunmuştur. Kaynakların % 7'si kitap (Türk ve yabancı) referansı şeklindedir.

Kaynakların verilisinin KBB-Forum'da önemli farkı multimedya olanaklarından yararlanarak Pubmed numaraları verilerek yazının sonunda linklerinin de yer alabilmesidir. Gelişen elektronik yayıncılık ve dergilerin önemli bir kısmının çevrim içi versiyonlarının oluşu nedeniyle tüm kaynakların % 83'ünün linki bulunmakta veya bir başka deyişle tüm kaynakların % 83'ünün özetine danışman da okuyucu da ulaşabilmektedir.

KBB-Forum ilk yılı sonunda yapılan değerlendirme sonrası ULAKBİM Türk Tıp Dizini'ne alınmıştır.

TARTIŞMA

2005 yılının bu ilk günlerinde KBB basılı dergiciliğine genel olarak bakılacak olursa yaşamına son vermemiş tüm dergilerin yayın aralıklarına uyamadıkları gözlenmektedir. Bazı dergilerin iki yılı aşan süredir basılmadıkları gözlenirken en profesyonel olarak hazırlandığını bildiğimiz derginin bile 5-6 ay gecikerek basıldığını görmekteyiz. Geçen yıllarda en sevindirici olayı yaşadığımız ve İndeks Medikus'a dahil edilen ilk KBB dergisi olan "KBB İhtisas" dergisinin de bir yılı aşkın süredir basılmayarak bu konuda sıkıntılı dönemden geçtiğini görüyoruz.

İşte bu ortamda 2002 yılının ilk günlerinde yayımlanmaya başlayan KBB-Forum çağın iletişimi İnterneti kullanarak KBB-BBC ortamında farklı bir bilimsel dergi olmayı amaçlamıştır. Multimedya olanaklarını kullanarak tümüyle sanal ortam dergisi olmak ve basılı olmanın olumsuz yanlarından kurtularak süreli yayıncılık yapma amacı içinde üç yıldır yayımlanmaktadır.

KBB-Forum ülkemizde ve KBB topluluğunda bir ilk olmanın olumlu ve olumsuz yanlarını taşıyarak bugünlere ulaşmıştır. İlk günlerinde hem bazı yazar ve hem de danışmanların işlemleri gerçekleştirme konusunda aksamalar yaşamlarına karşın artık bu türde yakınmaları yaşamamaktadır.

Yazı ve yazar profili basılı dergilerden farklı olmamasına karşın yazarların genellikle bilgisayar ve teknolojiler konusunda aktif kullanıcı olduklarını söylemek olanaklıdır. Bu deneyim ve bilgisayar kullanma etkinliğini doğaldır ki danışmanlarımız için de söylemek yerinde olacaktır.

Yayımlanan yazılar Ankara ağırlıklı ancak tüm ülke kurumlarından gelen yazılar olarak değerlendirilebilir. Yazılarda üniversite Klinikleri daha ağırlıklı olarak bulunmuştur.

Yazıların değerlendirme süreleri basılı dergilere göre çok belirgin olarak kısa sürelerdir.

Ancak KBB-Forum'u diğer basılı dergilerden ayıran ve üstün kılan başlıca özellikler şu şekilde sıralanabilir :

- Dergi kesinlikle zamanında okuyucusuna ulaşabiliyor, herhangi gecikme veya çoklu basım olmuyor.
- Okuyucu her zaman ve yerde makaleye ulaşabiliyor.

- Yazar kolayca ve masrafsız gönderebildiği gibi, yazısının konumunu sürekli izleyebiliyor.
- Danışman yazıyı kolaylıkla değerlendirebiliyor. Kaynaklara ulaşım çok kolay olduğu için kaynakların doğru ve konuyla ilgisi olup olmadığı kolaylıkla belirlenebiliyor. Yanlış ve uygunsuz kaynak kullanımı gerçekleşmiyor.
- Yazar yararlandığı kaynakların Pubmed numaraları istendiği için özellikle son yılların kaynaklarını kullanma eğiliminde oluyor.
- Yazar sayfa sınırı olmadığı için daha fazla görsel malzeme kullanabiliyor. Daha fazla tablo ve resim yer alıyor ancak en önemlisi hareketli görüntü verilebilmesi. Video görüntüleri artık konunun daha ayrıntılı ve kanıtı olarak anlatılmasına olanak sağlıyor. Ses ve hareketli görüntülerin kullanımı süreli yayıncılıkta çok önemli bir avantaj oluşturacak bir durumdur.
- Dergilerde basıma kadar sadece yazar, editör ve değerlendirici yazıya katkı yapabiliyorken, KBB-forum'da yazılara tüm ilgililer ve ilgi duyan hekimler “yorum” yolu ile katkı yapabilmektedirler. Bu yöntem ülkemiz için yeni olsa da bilimsel gelişim için bu sistemin çok yararlı olacağı düşüncesindeyiz.
- Derginin basılı olmaması ve her aşamasının elektronik ortamda oluşmasının ekonomi ve çevre sağlığı açısından olumlu olduğu da bir başka gerçektir.
- Daha çok kişiye ve okuyucuya ulaşması ise Editöryel ekibe daha büyük bir mutluluk vermekte ve başarı nedeni olmaktadır.
- Kaynaklarımızda ulusal kaynakların her ne kadar diğer KBB dergilerine oranla daha fazla kullanılıyor olmasına karşın, linklerinin olmayışı geçici bir eksiklik olarak düşünülebilir. ULAKBİM'in çalışmalarını yaptığı “Ulusal Atıf Dizini” kullanıma açılınca bu eksiğin de giderileceğini düşünüyoruz.

Bu güne gelmemizi sağlayan Editöryel ekipten yayın kuruluna ve özellikle danışman meslektaşlarımıza ve yazarlarımıza teşekkür ve minnet borçlu olduğumuzu düşünüyoruz.

KAYNAKLAR

1. Ardıç N A, Kara C O, KBB ve Baş Boyun Cerrahisi- İndeks (1990-1994). Bilal Ofset, 1995. Denizli.
2. Kazancıgil A, Solok V, Türk Bilim Tarihi Bibliyografyası (1850-1981), İstanbul Matbaası, 1981. İstanbul.
3. KBB-Forum dergisi 2002-2004 sayıları. www.kbb-forum.net

4. Şenocak F. Kronolojik Otolarengoloji tarihçesi. Hilal Matbaacılık, 1975. İstanbul.
5. TÜBİTAK-Türk Tıp Dizini. Cilt: 1-2-3-4-5 Yıl :1993-1994-1995-1996-1997
6. Yılmaz O, KBB-BBC dergisinin sekiz yılı. KBB-BBC Dergisi. 9:1, 2002, 1-9